

Inhoudsopgave

THEORIE	15
I Theorie - Biologie	15
1 De eukaryote cel: bouw en functie van de celorganellen	15
1.1 Lichtmicroscopische bouw van dier- en plantencel	16
1.2 Elektronenmicroscopische bouw van dier- en plantencel	16
1.2.1 Bouw en functie van celorganellen en -structuren: kern, plastiden, mitochondriën, endoplasmatisch reticulum, Golgi-apparaat, lysosomen, ribosomen, celmembraan, cytoskelet, microfilamenten, microtubuli, centriolen, celwand, vacuole	16
1.2.2 Eenheidsmembraan: bouw en functie	20
1.2.3 Verschil tussen dier- en plantencel	20
1.3 Uitwisseling van stoffen tussen cel en milieu	21
1.3.1 Passief transport: diffusie en osmose	21
1.3.2 Actief transport: transport van stoffen tegen een concentratiegradiënt	22
1.3.3 Endo- en exocytose	23
2 Stofwisseling en energetische omzettingen in de eukaryote cellen en organismen	24
2.1 Chemische stoffen	24
2.1.1 Belang van water, mineralen en ionen (Na^+ , K^+ , Ca^{2+} , Mg^{2+} , PO_4^{3-} , Fe^{2+} en Cl^-)	24
2.1.2 Moleculaire bouw en functie van sachariden, lipiden, proteïnen, nucleïnezuuren	24
2.2 Energetische omzettingen in de cel	30
2.2.1 Celmetabolisme: cellulaire vertering, fotosynthese en aerobe en anaerobe celademhaling	30
2.2.2 Rol van enzymen	38
2.2.3 Rol van ATP	40
3 Erfelijke informatie	41
3.1 DNA als codesysteem	41
3.2 RNA en eiwitsynthese: transcriptie en posttranscriptionele wijzigingen (met inbegrip van splicing), translatie en posttranslationale wijzigingen.	43
3.2.1 Transcriptie	44
3.2.2 Translatie	45
3.3 Genregulatie: rol van factoren en moleculen die de transcriptie van genen beïnvloeden zoals activeren, induceren, versnellen, inhiberen (repressie), uitschakelen en blokkeren.	47
3.3.1 Genregulatie bij prokaryoten	48
3.3.2 Genregulatie bij eukaryoten	48
3.4 Mutaties (puntmutaties, genmutaties, chromosoommutaties en de effecten op eiwitten en individuen)	50
3.5 Karyogram (zie ook celvermeerdering)	52
4 Celvermeerdering	54
4.1 Beschrijving celcyclus	54
4.1.1 Bij prokaryoten	54
4.1.2 Bij eukaryoten	54
4.2 DNA-replicatie: verloop en belang	55
4.3 Polymerase chain reaction (PCR) als toepassing van DNA-replicatie	55
4.4 Chromatine, chromosomen, karyogram (zie erfelijke informatie)	57
4.5 Mitose: verloop en belang	58
4.6 Meiose: verloop en belang, crossing-over tussen homologe chromosomen en non-disjunctie, recombinatie	60
5 Erfelijkheid	65
5.1 Relaties tussen kenmerk, gen, allel, chromosoom, genotype, fenotype	65
5.2 Mono- en dihybride kruising met dominant/recessieve overerving, codominantie, intermediaire of partiële dominantie, letale allelen, multiple allelen, cryptomerie of epistasie	66
5.3 Gekoppelde genen, recombinatie (zie celvermeerdering)	70
5.3.1 Gekoppelde genen	70
5.3.2 Overkruising (crossing-over) / Recombinatie	70
5.4 Geslachtsgebonden overerving	71

5.5	Stamboomanalyse van families	73
6	Evolutie	74
6.1	Wetenschappelijke argumenten die de evolutietheorie onderbouwen	74
6.2	Theorie van Darwin en de moderne evolutietheorie	75
6.3	Natuurlijke en kunstmatige selectie: drift	76
6.4	Ontstaan van soorten en de rol van isolatie	76
6.5	Evolutie van de mens: factoren die een rol spelen bij hominisie	78
7	Menselijke voortplanting	80
7.1	Bouw en functie van mannelijke en vrouwelijke voortplantingsorganen	80
7.2	Hormonale regeling van de vruchtbaarheid (zie ook hormonaal endocrien coördinatiestelsel)	83
7.3	Verloop van oögenese en spermatogenese	88
7.4	Verloop van de bevruchting	90
7.5	Zwangerschap en geboorte	91
7.5.1	Hormonale regeling (zie ook hormonaal endocrien coördinatiestelsel)	91
7.5.2	Verloop van de ontwikkeling van embryo tot foetus	92
7.5.3	Bouw en functie van navelstreng en placenta en vruchtwaterzak	94
7.6	Anticonceptie bij de man en de vrouw: methoden en betrouwbaarheid	95
7.7	Medisch begeleide voortplantingstechnieken: IVG, intracytoplasmatische sperma-injectie (ICSI, intra-uteriene inseminatie (IUI)	96
8	Skelet- en bewegingsstelsel van de mens	97
8.1	Skeletonderdelen: lange en platte beenderen (bouw en groei), soorten gewrichten	97
8.1.1	Lange beenderen	97
8.1.2	Platte beenderen	99
8.1.3	Soorten gewrichten	99
8.2	Skeletspierweefsel, hartspierweefsel en glad spierweefsel: verschillen en situering in ons lichaam	100
8.3	Werking van de dwarsgestreepte spier, relatie tussen contractie en energie-omzetting	101
8.4	Interactie tussen skelet en spieren voor beweging	103
9	Zenuwstelsel of neuraal coördinatiestelsel	104
9.1	Zenuwcel of neuron: bouw en functie (prikkelontvanger en geleider)	104
9.2	De samenhang tussen prikkel, receptor, zenuwimpuls, synaps en effectororgaan	105
10	Hormonaal of endocrien coördinatiestelsel	109
10.1	Hormonale regulatie van de bloedsuikerspiegel via insuline en glucagon	109
10.2	Hormonale regulatie van de menstruele cyclus met inbegrip van feedbackwerking	110
II	Theorie - Chemie	111
1	Basiskennis	111
1.1	Zuivere stoffen, mengsels en scheidingsmethoden voor mengsels	111
1.2	Enkelvoudige en samengestelde stoffen	111
1.3	Symbolen van elementen en formules van stoffen	111
1.3.1	Symbolen van elementen	111
1.3.2	Formules van stoffen	111
1.4	Belangrijkste nomenclatuurregels van de anorganische chemie	112
1.5	Belangrijkste eigenschappen van anorganische stoffen	112
1.5.1	Zuren	112
1.5.2	Basen	113
1.5.3	Oxiden	113
1.5.4	Zouten	113
1.6	Polaire en apolaire oplosmiddelen + invloed van het oplosmiddel op de oplosbaarheid	113
1.7	Elektrolyten en niet-elektrolyten	113
1.8	Oplosbaarheid van ionverbindingen in water (via oplosbaarheidstabel)	113
1.9	Algemene begrippen i.v.m. chemische reacties: synthese, analyse (thermolyse, elektrolyse en fotolyse), exotherm (exergonisch of exo-energetisch) en endotherm (endergonisch of endo-energetisch), behoud van element en van massa	114
1.9.1	Synthese	114
1.9.2	Analyse	114
1.9.3	Endotherm & exotherm	114
1.9.4	Behoud van element	114

1.9.5	Behoud van massa	115
1.10	Dissociatie van ionverbindingen en ionisatie van moleculaire elektrolyten in water	115
1.10.1	Dissociatie van ionverbindingen	115
1.10.2	Ionisatie van moleculaire elektrolyten	115
1.11	Reactietypes: neerslag-, gasontwikkelings-, neutralisatie- en redoxreacties	115
1.11.1	Neerslagreacties	115
1.11.2	Gasontwikkelingsreacties	115
1.11.3	Neutralisatiereacties	115
1.11.4	Redoxreacties	115
1.12	Reactievergelijkingen: stoffen- en essentiële ionenreactievergelijkingen	115
2	Atoomstructuur en periodiek systeem	116
2.1	Atoommodel van Dalton en Rutherford	116
2.1.1	Atoommodel van Dalton	116
2.1.2	Atoommodel van Rutherford	116
2.2	Elementaire deeltjes in een atoom, atoomnummer en massagetal	116
2.2.1	Elementaire deeltjes in een atoom	116
2.2.2	Atoomnummer en massagetal	116
2.3	Isotopen en hun symbolische notatie	117
2.4	Atoommassa van een element en het verband met het % voorkomen van zijn natuurlijke isotopen	117
2.5	Atoommodel van Bohr-Sommerfeld: hoofdniveau, subniveau, magnetisch niveau en elektronspin	117
2.5.1	Atoommodel van Bohr	117
2.5.2	Atoommodel van Sommerfeld	118
2.6	Orbitalen	119
2.7	Elektronenconfiguratie van elementen op basis van de regels voor het opvullen van de subniveaus en van de magnetische niveaus (orbitalen)	119
2.8	Periodiek systeem van de elementen: opbouwprincipe, perioden en groepen, analogie binnen de a-groepen	120
2.8.1	Algemeen	120
2.8.2	Opbouwprincipe	121
2.8.3	Perioden en groepen	121
2.8.4	Relatie tussen groepsnummer en aantal valentie-elektronen	121
2.8.5	Onderverdeling per soort element	121
2.8.6	Atoomstraal	121
2.8.7	Elektronegatieve waarde (EN)	121
2.8.8	Chemische en fysische eigenschappen	122
2.9	Vorming van mono-atomische ionen uit atomen	122
3	Chemische binding	123
3.1	Karakteristieken van de ionbinding en de covalente binding	123
3.1.1	Ionbinding	123
3.1.2	Covalente binding	123
3.2	Intramoleculaire en intermoleculaire krachten (Vdw, London-dispersiekrachten, dipoolkrachten en H-bruggen)	124
3.2.1	Van der Waalskrachten	124
3.2.2	Waterstofbruggen	125
3.3	Invloed van intermoleculaire krachten op kook- en smeltpunt	125
3.4	Lewisformules van moleculen en poly-atomische ionen	125
3.5	Sigma- en pi-binding	126
3.6	Bindingshoeken + ruimtelijke structuur van moleculen	127
3.7	Elektronegatieve waarde (=elektronegativiteit) van atomen en polariteit van covalente bindingen	128
3.7.1	Elektronegativiteit (zie ook hoofdstuk 2)	128
3.7.2	Polariteit van covalente bindingen	128
3.8	Polariteit van moleculen op basis van de ruimtelijke structuur	128
4	Chemisch rekenen	129
4.1	Constante (getal) van Avogadro en het begrip mol	129
4.1.1	Constante van Avogadro	129
4.1.2	Het begrip mol	129
4.2	Berekeningen met dichtheid van stoffen en mengsels	129
4.3	Procentuele samenstelling van een verbinding	130

4.4	Molair volume van gassen en algemene gaswet	130
4.4.1	Molair volume	130
4.4.2	Algemene gaswet	130
4.5	Concentratie van oplossingen (massaprocent, volumeprocent, massa/volumeprocent, concentratie in g/l en mol/l) en omzettingen tussen de verschillende concentratie-uitdrukkingen . . .	131
4.6	Toepassingen op verdunnen van oplossingen	131
4.7	Stoichiometrische berekeningen voor reacties met eventuele overmaat van een reagens	132
5	Chemische kinetiek	133
5.1	Factoren die de snelheid van een reactie beïnvloeden	133
5.1.1	Reactiesnelheid algemeen	133
5.1.2	Factoren die de reactiesnelheid beïnvloeden	133
5.2	Het botsingsmodel ter verklaring van de reactiesnelheid	134
5.3	Energiediagram, reactie-energie, activeringsenergie en de invloed van een katalysator	134
5.3.1	Energiediagram en reactie-energie	134
5.3.2	Activeringsenergie en invloed van een katalysator	134
5.4	Uitdrukking van de gemiddelde en ogenblikkelijke reactiesnelheid	135
5.5	De snelheidsvergelijking voor reacties in een homogeen reactiemengsel en de orde van een reactie	135
5.5.1	Snelheidsvergelijking	135
5.5.2	Orde van een reactie	135
6	Chemisch evenwicht	137
6.1	Onderscheid tussen een aflopende reactie en een evenwichtsreactie	137
6.1.1	Aflopende reactie	137
6.1.2	Evenwichtsreactie	137
6.2	Evenwichtsconcentraties en de evenwichtsconstante K_c	137
6.2.1	Evenwichtsconstante K_c	138
6.3	Verschuiving van het chemisch evenwicht en het principe van Le Chatelier	138
6.3.1	Factoren die ligging van het evenwicht beïnvloeden:	138
6.3.2	Principe van Le Chatelier	139
6.4	Vraagstukken i.v.m. chemisch evenwicht	139
7	Zuren en basen	140
7.1	Zuur-basekoppels volgens Brønsted-Lowry	140
7.2	Ionisatie van water, waterconstante	140
7.3	Zuur-basereacties in waterig midden	140
7.3.1	Zuur in water	140
7.3.2	Base in water	141
7.4	Sterkte van zuren en basen: zuurconstante (K_z) en baseconstante (K_b), pK_z , pK_b	141
7.5	Verband tussen $[H_3O^+]$, $[OH^-]$, pH, pOH en K_w	142
7.6	Werking en gebruik van zuur-base indicatoren	142
7.7	Berekening van de pH en de pOH van waterige oplossingen van sterke en zwakke zuren en basen	142
7.7.1	Berekening van de pH van waterige oplossingen van sterke zuren en basen	142
7.7.2	Berekening van de pH van waterige oplossingen van zwakke zuren en basen	143
7.8	Invloed van zouten op de pH van water (geen pH-berekening)	143
7.9	Bufferoplossingen: eigenschappen en samenstelling	143
7.9.1	Zure buffer	143
7.9.2	Basische buffer	143
7.9.3	Bufferwerking voorspellen	144
7.10	Titratie van een sterk zuur met een sterke base en van een sterke base met een sterk zuur . .	144
7.10.1	Titratie	144
7.10.2	Titratiecurve	144
8	Redoxreacties	147
8.1	Oxidatie, reductie, oxidator, reductor	147
8.2	Oxidatiegetallen (=oxidatietrappen) van atomen in moleculen en ionen	147
8.3	Verandering van oxidatiegetallen in redoxreacties	148
8.4	Redoxkoppels	149
8.5	Redoxvergelijkingen (zuur en basisch milieu): ionenreactievergelijkingen en stoffenreactievergelijkingen	149
8.6	Toepassing van de spanningsreeks van metalen en niet-metalen	149
8.6.1	Spanningsreeks van metalen	149

8.6.2	Spanningsreeks van niet-metalen	149
8.7	Standaard reductiepotentiaal (= standaard redoxpotentiaal) en toepassing ervan	150
8.8	Samenstelling, werking en spanning van een galvanisch element	151
8.9	Samenstelling en werking van een elektrolysecel	151
9	Koolstofchemie	152
9.1	Molecuulformules (brutoformules) en structuurformules van organische stoffen	152
9.2	Begrippen lineair, vertakt, cyclisch, verzadigd, onverzadigd, functionele groep	152
9.3	IUPAC-naamgeving en belangrijke eigenschappen van koolwaterstoffen	153
9.3.1	Koolwaterstoffen	153
9.3.2	Monofunctionele verbindingen	154
9.3.3	Naamgeving	154
9.4	Ketenisomerie, plaatsisomerie, functie-isomerie, cis-transisomerie en optische isomerie	155
9.5	Reactietypes in de koolstofchemie: substitutie, eliminatie, addities, condensaties en polymerisaties (geen mechanismen)	156
III	Theorie - Fysica	157
1	Optica	157
1.1	Wetten van terugkaatsing en breking van licht aan vlakke grensooppervlakken, brekingswet van Snellius, brekingsindex	157
1.1.1	Lichtbreking	157
1.1.2	Loodrechte inval	157
1.1.3	Normaal	157
1.1.4	Invalshoek en brekingshoek	158
1.1.5	Breking naar de normaal toe en van de normaal af	158
1.1.6	Wet van Snellius	159
1.2	Grenshoek, totale terugkaatsing	159
1.2.1	Terugkaatsing van licht tegen een grensvlak	159
1.2.2	Grenshoek	160
1.3	De dunne bolle lens, beeldvorming (grafisch en kwantitatief verband tussen voorwerps-, beeld- en brandpuntafstand)	160
1.3.1	De bolle lens	160
1.3.2	Voorwerpspunt	161
1.3.3	Brandpunten	161
1.3.4	Beeldpunt	161
1.3.5	Positieve en negatieve afstanden	163
1.3.6	Lenzenformule	163
2	Druk	164
2.1	Het begrip druk, eenheid pascal	164
2.2	Druk bij vaste stoffen	164
2.3	Atmosferische druk	164
2.4	Druk in gassen	164
2.5	Hydrostatische druk, totale druk in een vloeistof	164
2.6	Beginsel van Pascal	165
2.7	Archimedeskracht (m.i.v. drijven, zinken en zweven)	165
3	Gaswetten en warmteleer	166
3.1	Begrip temperatuur, absolute temperatuur Kelvin	166
3.2	De ideale gaswet	166
3.3	Gaswetten	166
3.3.1	Wet van Boyle-Mariotte: $T = \text{cst}$	166
3.3.2	Wet van Charles: $P = \text{cst}$	167
3.3.3	Wet van Gay-Lussac: $V = \text{cst}$	167
3.3.4	Wet van Dalton: mengsel van ideale gassen.	167
3.4	Toestandsveranderingen	168
3.5	Warmtehoeveelheid, warmtecapaciteit, soortelijke warmtecapaciteit en de warmtebalans	168
3.5.1	Warmtehoeveelheid	168
3.5.2	Warmtecapaciteit	168
3.5.3	Warmtebalans	168

3.6	Fase-overgangen	169
3.7	Smelten en stollen: soortelijke smeltwarmte	169
3.8	Verdampen en condenseren, soortelijke verdampingswarmte	170
3.9	Het kookverschijnsel, condensatie	170
3.9.1	Het kookverschijnsel	170
3.9.2	Condenseren	170
4	Elektrostatica	171
4.1	Het begrip lading, eenheid: Coulomb	171
4.2	Geleiders en isolatoren	171
4.3	Elektrostatiche inductie (geleiders), elektrostatiche polarisatie (isolatoren)	171
4.4	Wet van Coulomb	172
4.5	Elektrische veldsterkte: eenheid N/C	172
4.6	Homogeen en radiaal elektrisch veld, inclusief veldlijnenpatroon	173
4.6.1	Homogeen elektrisch veld	173
4.6.2	Radiaal elektrisch veld	173
4.7	Krachtwerking in een homogeen en radiaal elektrisch veld	174
4.7.1	Homogeen elektrisch veld	174
4.7.2	Radiaal elektrisch veld	174
4.8	Krachtwerking tussen puntladingen: maximaal vier ladingen in eenvoudige geometrische configuraties	174
4.8.1	Krachtwerking tussen 3 puntladingen	174
4.8.2	Krachtwerking tussen 4 puntladingen	175
4.9	Resultierend elektrisch veld gegenereerd door een set van enkele puntladingen: richting, zin en grootte (maximaal vier ladingen in eenvoudige geometrische configuraties)	175
4.10	Potentiële energie van een geladen deeltje in een radiaal elektrisch veld	175
4.10.1	Potentiële energie	175
4.10.2	Elektrische potentiaal	175
4.11	Homogeen elektrisch veld (potentiële energie, verandering van kinetische energie van een vrije puntlading)	176
5	Elektrodynamica	177
5.1	Elektrische stroomsterkte, eenheid ampère	177
5.2	Spanning, eenheid volt	177
5.3	Elektrische weerstand, wet van Ohm, eenheid Ohm	177
5.4	Eenvoudige elektrische schakeling bestaande uit weerstanden en een batterij	178
5.5	Ampère- en voltmeter	178
5.6	Serieschakeling, parallelschakeling en gemengde schakeling van weerstanden	179
5.6.1	Serieschakeling	179
5.6.2	Parallelschakeling	179
5.7	Vervangingsweerstand	179
5.8	Serieschakeling, parallelschakeling en gemengde schakeling: stroom-, spanning- en vermogensverdeling	180
5.9	Wet van Joule	180
5.10	Eenheden van elektrische energie: joule, kWh	180
6	Elektromagnetisme	181
6.1	Permanente magneten, magnetische polen	181
6.2	Magnetisch veld en veldlijnen	181
6.3	Magnetische veldsterkte: definitie, eenheid tesla	181
6.4	Kracht op stroomvoerende geleider in een magnetisch veld	181
6.4.1	Eén stroomvoerende geleider:	181
6.4.2	Twee rechte evenwijdige stroomvoerende geleiders:	182
6.5	Magnetisch veld rond een rechte stroomvoerende geleider	182
6.6	Magnetisch veld in en rond een lus en een solenoïde	183
6.7	Magnetische veldsterkte rond een rechte stroomvoerende geleider en in een stroomvoerende spoel	183
6.7.1	Rechte stroomvoerende geleider	183
6.7.2	Stroomvoerende spoel/solenoïde	184
6.8	Kracht op een bewegende lading in een magnetisch veld	184
6.9	Elektromagnetische inductieverschijnselen, inductiewet van Faraday, wet van Lenz (kwalitatief)	184

6.9.1	Magnetische flux/stroom	184
6.9.2	Magnetische inductie	185
7	Kernfysica	186
7.1	Atoommodel, kernmodel, atoomnummer, massagetal en ladingsgetal, isotopen	186
7.2	Natuurlijke radioactiviteit: aard en eigenschappen van alfa-, bèta- en gammastraling	186
7.3	Karakteristieke vervalprocessen van alfa-, bèta- en gammastraling	187
7.4	Radioactief verval: halveringstijd, desintegratieconstante, activiteit: eenheid becquerel, vervalwet (uitgedrukt in e-macht)	187
7.4.1	Desintegratiesnelheid en halveringstijd	187
7.4.2	Radioactieve vervalwet	187
7.4.3	Activiteit	188
8	Kinematica	189
8.1	Rust en beweging, puntmassa, positie, afgelegde weg	189
8.2	Eenparige rechtlijnige beweging	189
8.3	Eenparige rechtlijnige versnelde beweging (ERVB) zonder en met beginsnelheid	189
8.4	$x(t)$, $v(t)$ en $a(t)$ van ERVB, alsook de corresponderende grafische voorstellingen	190
8.5	Vrije val: valversnelling	191
8.6	Verticale worp omhoog	192
8.7	Onafhankelijkheid van de bewegingen bij een 2D-beweging: horizontale worp	192
9	Dynamica	194
9.1	Ontbinden van vectoriële grootheden volgens orthogonale assen	194
9.2	Samenstellen van vectoriële grootheden in een vlak	194
9.3	Traagheidsbeginsel	194
9.4	Tweede wet van Newton, eenheid Newton	194
9.5	Het onafhankelijkheidsbeginsel bij meerdere krachten op eenzelfde lichaam	195
9.6	Actie en reactie	195
9.7	Arbeid geleverd door een constante kracht die niet evenwijdig is met de verplaatsing	195
9.8	Vermogen	195
9.9	Grafische interpretatie van arbeid als oppervlakte onder de curve van de kracht als functie van de positie	196
9.10	Arbeid geleverd door de zwaartekracht	196
9.11	Arbeid geleverd door de veerkracht	196
9.11.1	Veerkracht = Wet van Hooke	196
9.11.2	Arbeid geleverd door de veerkracht	197
9.12	Verband tussen arbeid en kinetische energie	197
9.13	Wet van behoud van mechanische energie	197
9.14	Gravitatiëkracht	198
9.15	Zwaartekracht, zwaarteveldsterkte, gewicht, potentiële energie	198
9.15.1	Zwaartekracht	198
9.15.2	Normaalkracht	199
9.15.3	Trekkkracht/spankracht	199
9.15.4	Wrijvingskracht	199
9.16	Potentiële energie opgeslagen in een elastisch systeem	200
9.17	Eenparige cirkelvormige beweging (ECB)	200
9.18	Periode, frequentie, baansnelheid, hoeksnelheid van ECB	200
9.18.1	Periode T	200
9.18.2	Frequentie f	201
9.18.3	Baansnelheid v	201
9.18.4	Hoeksnelheid ω	201
9.19	Centripetaalkracht bij een ECB	201
10	Trillingen en golven	202
10.1	Harmonische trilling: amplitude, periode en frequentie	202
10.1.1	Periodieke beweging	202
10.1.2	Harmonische trilling	202
10.2	Wiskundige schrijfwijze en grafische voorstelling van harmonische trillingen: pulsatie faseverschil	202
10.3	Snelheid en versnelling van een harmonische trilling	203
10.3.1	Snelheid	203
10.3.2	Versnelling	203

10.4	Massa-veer systeem	203
10.5	Energieomzetting bij een harmonische trilling	204
10.5.1	Kracht	204
10.5.2	Energieomzetting	204
10.6	Lopende golven: transversale en longitudinale golven	204
10.7	Golfsnelheid, golflengte	205
10.7.1	Golfsnelheid	205
10.7.2	Golflengte	205
10.8	Bewegingsvergelijking van een lopende golf	205
10.9	Superpositie van trillingen en golven	206
10.10	Staannde golven: knopen, buiken, eigenfrequentie	206
11	Geluid	207
11.1	Geluidsgolven: ontstaan, toonhoogte, geluidsterkte, toonklank	207
11.2	Geluidsniveau, eenheid decibel, decibelschaal	207
11.3	Geluidssnelheid	208
IV	Theorie - Wiskunde	209
1	Algebra	209
1.1	Bewerkingen met reële getallen en rekenregels	209
1.1.1	Optellen	209
1.1.2	Aftrekken	209
1.1.3	Vermenigvuldigen	209
1.1.4	Delen	209
1.2	Rekenen met absolute waarden van reële getallen	210
1.3	Rekenregels van machtsverheffing en logaritme	210
1.3.1	Machten en wortels	210
1.3.2	Logaritmen	210
1.4	Evenredigheid en omgekeerde evenredigheid	211
1.4.1	Recht evenredig	211
1.4.2	Omgekeerd evenredig	212
1.5	Reële oplossingen van vierkantsvergelijkingen	212
1.5.1	Discriminant	212
1.5.2	Som- en productregel	212
1.6	Veeltermen met reële coëfficiënten: bewerkingen, ontbinden in factoren van veeltermen in eenvoudige gevallen, veeltermvergelijkingen	213
1.6.1	Ontbinden van een veelterm	213
1.6.2	Merkwaardige producten	213
1.7	Stelsels vergelijkingen van de eerste graad met hoogstens drie onbekenden	214
1.7.1	2x2 stelsels	214
1.7.2	3x3 stelsels	215
1.7.3	Concentratie- en volume-hoeveelheden	215
1.8	Bewerkingen (optelling, aftrekking, vermenigvuldiging) met matrices met hoogstens drie rijen en vier kolommen	215
2	Meetkunde	218
2.1	Eigenschappen van driehoeken, vierhoeken en cirkels	218
2.1.1	Eigenschappen van driehoeken	218
2.1.2	Eigenschappen (en definities) van vierhoeken	220
2.1.3	Eigenschappen van cirkels	220
2.2	Omtrek en oppervlakte van driehoeken, vierhoeken en cirkels	221
2.3	Vergelijkingen van rechten, parabolen en cirkels	222
2.3.1	Vergelijking van rechten	222
2.3.2	Vergelijking van een parabool	223
2.3.3	Vergelijking van een cirkel	223
2.4	Snijpunten van rechten en cirkels, snijpunten van rechten en parabolen	223
2.5	Het meten van hoeken in graden en radialen	224
2.6	De goniometrische cirkel, goniometrische getallen van hoeken en van verwante hoeken	224
2.6.1	Goniometrische getallen	224

2.6.2	Goniometrische cirkel	225
2.6.3	Goniometrische functies	225
2.7	Goniometrische getallen in functie van de lengten van zijden in een rechthoekige driehoek	225
2.7.1	Sinus, cosinus, tangens.	225
2.7.2	Cotangens, secans, cosecans.	226
2.8	Goniometrische formules: grondformule, verdubbelingsformules	226
3	Analyse	228
3.1	Veeltermfuncties, rationale functies, irrationale functies, goniometrische, cyclometrische, exponentiële en logaritmische functies (alle met een beperkte moeilijkheidsgraad) en eenvoudige bewerkingen met deze functies	228
3.1.1	Eerste en tweede orde afgeleiden van bovenvermelde functies	228
3.1.2	Nulwaarden, tekenverloop, raaklijnen, stijgen en dalen, extrema, buigpunten en asymptotisch gedrag voor bovenvermelde functies	228
3.1.3	Bewerkingen met functies	231
3.2	Integratie	231
3.2.1	Berekenen van primitieven en integralen via substitutie en partiële integratie	231
3.2.2	Berekenen van de oppervlakte van vlakke figuren beschreven door eenvoudige functies	232
4	Statistiek en kansrekening	233
4.1	Telproblemen waarbij volgorde en herhaling al dan niet van belang zijn	233
4.1.1	Permutatie	233
4.1.2	Combinatie	233
4.1.3	Variatie	233
4.2	Relatieve frequentie en kans	234
4.3	Kansen en voorwaardelijke kansen	235
4.4	Statistische gegevens, centrum- en spreidingsmaten en grafische voorstellingen van statistische gegevens	235
4.4.1	Centrummaten	235
4.4.2	Spreidingsmaten	235
4.5	De normale verdeling als continu model bij data met een klokvormige frequentieverdeling	236
4.6	Interpretatie bij een normale verdeling van relatieve frequentie als oppervlakte van een gepast gebied	237

EXAMENVRAGEN 238

I Examenvragen biologie	238
Biologie - Juli 2016	238
Biologie - Augustus 2016	244
Biologie - Juli 2017	250
Biologie - Augustus 2017	256
Biologie - Arts 2018	261
Biologie - Tandarts 2018	266
Biologie - Arts 2019	270
Biologie - Tandarts 2019	275
Biologie - Arts 2020	279
Biologie - Tandarts 2020	284
Biologie - Arts 2021	288
Biologie - Tandarts 2021	293
Biologie - Arts 2022	297
Biologie - Tandarts 2022	301
Biologie - Proefexamen Dierenarts	305
Biologie - Arts 2023	310
Biologie - Tandarts 2023	314
Biologie - Dierenarts 2023	318

II Examenvragen chemie	322
Chemie - Juli 2016	322
Chemie - Augustus 2016	329
Chemie - Juli 2017	336
Chemie - Augustus 2017	344
Chemie - Arts 2018	352
Chemie - Tandarts 2018	357
Chemie - Arts 2019	361
Chemie - Tandarts 2019	367
Chemie - Arts 2020	372
Chemie - Tandarts 2020	378
Chemie - Arts 2021	384
Chemie - Tandarts 2021	388
Chemie - Arts 2022	393
Chemie - Tandarts 2022	399
Chemie - Proefexamen Dierenarts	405
Chemie - Arts 2023	411
Chemie - Tandarts 2023	417
Chemie - Dierenarts 2023	423
III Examenvragen fysica	429
Fysica - Juli 2016	429
Fysica - Augustus 2016	438
Fysica - Juli 2017	447
Fysica - Augustus 2017	456
Fysica - Arts 2018	464
Fysica - Tandarts 2018	470
Fysica - Arts 2019	476
Fysica - Tandarts 2019	484
Fysica - Arts 2020	491
Fysica - Tandarts 2020	498
Fysica - Arts 2021	504
Fysica - Tandarts 2021	512
Fysica - Arts 2022	518
Fysica - Tandarts 2022	525
Fysica - Proefexamen Dierenarts	532
Fysica - Arts 2023	538
Fysica - Tandarts 2023	544
Fysica - Dierenarts 2023	551
IV Examenvragen wiskunde	557
Wiskunde - Juli 2016	557
Wiskunde - Augustus 2016	564
Wiskunde - Juli 2017	572
Wiskunde - Augustus 2017	579
Wiskunde - Arts 2018	587
Wiskunde - Tandarts 2018	591
Wiskunde - Arts 2019	596
Wiskunde - Tandarts 2019	601
Wiskunde - Arts 2020	607
Wiskunde - Tandarts 2020	613
Wiskunde - Arts 2021	619
Wiskunde - Tandarts 2021	624
Wiskunde - Arts 2022	630
Wiskunde - Tandarts 2022	636
Wiskunde - Proefexamen Dierenarts	643

Wiskunde - Arts 2023	649
Wiskunde - Tandarts 2023	655
Wiskunde - Dierenarts 2023	661
Bibliografie	666